

Nr. 20
An. VII.
1883

Gherla
15/27
Nov.

FAMILIA

Apare in 1/13 si 15/27 a luni. — Pretiulu pre unu anu e 4 fl., $\frac{1}{2}$ anu 2 fl.
pentru Romani'a pre anu 10 franci — lei noi.

GHIRANU PUIULU.

— Novela. —

Turtureu'a 'si afla soçiulu; cà-ci dragostea ei
âmplesse codrulu.

Nevést'a mergeá la claca domnéscá; si candu
mergeá, treceá plaiuri si carari strémte si intu-
necóse.

Si Ghiranu inca sciá pe unde trecu plaiurile
cele mai ascunse.

Si stateá la cotituri, si stateá la umbre dese,
si stateá printre stânci impovoiate — si acceptá
dile întregi.

Si s'a intelnit doru cu doru, — doru caldu
cu budie dulci.

— Tu Mariuca, diceá Ghiranu, — nu me temu
eu de pandurii tiei; dar' me temu de dorulu teu!

Nevést'a 'lu stringeá in braçie cá pe unu
copilu.

— Dorulu teu e de focu Mariuca. Elu me
arde si me stinge.

Nevést'a i intindeá cele dóue budie dulci, se-i
stinga dorulu. Nu sciá cà dorulu nu se stinge, ci
se aprinde de gura dulce.

Si ardeáu de dragoste, si se prapadiáu de doru.

— Nu potu se dormu nopti întregi — mai
diceá Ghiranu. Adu nóptea unu glasu si glasulu
acel'a nu-mi dà pace.

— Ce glasu Ghirane?

— Glasu dulce de copilu micu!

Mariuc'a zimbiá cu lacrimi in ochi.

— Tiene minte tu Mariuco, dorulu vostru
me-a duce pe mine la perire.

Mariuc'a a inceputu a plânge.

Ghiranu 'si vediu nevést'a superata, si rídiendu
un'a mare întórse vorb'a:

— Tu nebuna, credi tu cà este omu se pu-
na mân'a pe mine? Codrulu mi-e frate, frundi'a
mi-e sora dulce, si brêulu estu cu pistóle nu minte.

Apoi stateá si priviá in ochii ei cu dragu.
Elu rídeá si ea plângeá.

— Mèi Ghirane, scíi tu ce povestescu ómenii
josu la tíera?

— Scíu. Povestescu cà Ghiranu tiene calea,
apoi mai prinde câte unu domnu si-i face câte o
gluma — scíi dupa firea lui.

— Asia dieu, — dar' mai povestescu câte
cev'a.

— Ce?

— Ómenii spunu cà Ghiranu ambla in haine
haiducesci, si-i albu si curatu cá unu puiu.

— Asculta mèi! — Si-apoi le pare reu?

— Ba póte cà nu, dar' spunu cà voinicii
cari ambla grigiti au cine se-i grigiésca.

— Si ce dîcu cine grigiesce pe Ghiranu ser-
manulu.

— Hei Ghirane draga, ómenii dîcu cà Ghi-
ranu are nevést'a, si cà nevést'a lui Ghiranu scíi
de barbatulu seu si cà-lu întéluesce, si cà-lu gri-

giesce, si cà domnii n'oru prinde pe Ghiranu pana va avé cine-i duce merinde si veste.

— Hm, asia vorbescu ómenii?

— Asia dieu.

Ghiranu se puse pe cugete.

Nevést'a continuà:

— Si-oru vení Ghirane, si me-oru prinde, — si me-oru duce in curte se marturisescu asupr'a lui Ghiranu.

Ghiranu erá galbenu cá cér'a. Budiele-i tremuráu cá si candu i-aru vení se plânga. — Apoi sarí in petióre, redicà toporul si-lu implantà cu tóta puterea intr'unu butueu de fagu. Póte cà si acest'a erá menitu domniloru.

— Tu Mariuco, nu-mi mai spune cà-mi vine se nebunescu. Se potu asiu aprinde lumea ast'a dintr'unu capetu, se o vedu ardiendu su petiórele mele.

— Mèi Ghirane! Se urmeze ce va urmá, se me prinda, se me bata in fiere, se me arunce in focu: — tu stâi la locul tu tare si voinicu; se te sciu cà traiesci si copilulu are tata.

Ghiranu 'si strinse éra nevést'a in braçia; ér' ea continuà:

— Neveste-su multe in lumea ast'a si bune si frumóse, — in ce'a lume e multu bine, — mi-oiu aflá si eu binele meu; dar' se sciu cà tu traiesci si copilulu nu-mi remane singuru.

— Mariuco....

— Stâi Ghirane se-ti mai spunu un'a. — Se audi de mine ori-ce, tu stâi si ascépta; dar' cându vei audí de reulu copilului, vino si te arunca in focu pentru elu.

— Oh! Ddieulu celu bunu se te mangaia...

Dar' nu potù continuá. — Pe drumulu de su stanca se audiáu trecúndu calareti.

Ghiranu se urcà pe o stanca, si vediù pe cale calareti cu zale, — panduri inarmati.

* * *

Serman'a nevésta lucrá de demanét'i'a pana sér'a. Se temeá se nu-i bage vina, se-o scóta din casa, veduva cumu erá.

Faceá robotele cá unu barbatu, grigiá copilasiulu cá o mama, pe soçiu cá o soçie, numai pentru sine nu-i mai remaneá tempu.

Erá pentru robote dílele de lucru, si pentru robote serbatorile. Trebuiá se culéga si se usce bureti pe érna pentru curte, pe més'a domnésca trebuiáu fragi si smeura, — si acestea eráu robote de serbatori.

Asia vení odata o santa domineca.

Mariuc'a luà cofiti'a si trecù intr'altu munte se culéga smeura, ér' betranulu remase cu copilulu in léganu.

A fostu patítu elu sermanulu multe posne traindu in lumea ast'a ticalósa, dar' posna cá ast'a nu mai mâncase. — Unu omu betranu si unu copilu in fasie, unulu mai nepotentiosu cá altulu.

Betránulu erá nepotentiosu intru tóte, dar' baietulu erá putintiosu intr'un'a. Sbierá câtu-i incapeá pe gura.

Pentru femeí a facutu Ddieu o gura dulce si buna, in gura vorba multa si spornica. Ele mân-gaie pe cei betrani, dar' sciu se mangaie si pe cei din léganu.

Barbatulu are vorba scurta si la intielesu; ér' copilasii nu sciu logica, nici metafisica, nici cà au celu puçinu rabdare se te asculte pana in capetu.

Betranulu faceá pasi de a se intielege si de a pune pace; dar' aflá cà n'ai cu cine stá de vorba.

„Aia-haia — aia-haia — copilasiulu celu frumosu, copilasiulu celu bunuti, copilasiulu mosiului... vorba inzedaru, — copilulu nu taceá.

„Vine puiulu, vine mîti'a, vine cuciuulu, vine ursulu, vine bebea — dui dui dui — bui bui bui... inzedaru, mai tare sbierá.

Mosneagulu prinse a suspiná si a fluierá, — si in urma statù pe locu, tare cá pétr'a.

Ce se te faci?

Se scolà, si luandu o ulcea de pe cuieriu, i stinse carbuni. Póte va fi deochiatu.

I tornà in gura cu o linguritia. Dar' apoi se incepù sbieratulu mai cu multa energia. — Elu erá flamendu si mosneagulu 'lu tractá cu apa de isvoru.

Nici asia nu e bine. Ce se faca?

'Lu redicà din léganu si-lu tienù pe braçie.

Unu minutu tacù. — Voiniculu cugetá cà-lu redica la peptu, dar' se aflá insielatu si incepù éra cà din resbunare. Se pareá cà díce: asiá? mai insielatu? no én' mai asculta ce mai sciu io candu me punu io in apele mele.

In urma esì afara. — Pe câmpu erá érba verde, prin érba flori, si pe flori fluturi si albiní, Cugetá bietulu mosneagu cà dóra l'oru amagí ochií vediendu frumosulu se uite de fóme.

Dar' s'a insielatu. Copilulu strigá cá unu pe-curariu.

A mersu la sóre, a mersu la umbra, pe isvoru, pe câmpu, prin padure; dar' copilulu tiépá cá din tiépa, tiépá câtu resuná padurea.

Si mam'a nu veniá, cà mam'a erá departe intr'altu munte se culéga smeura la domni. — Si tat'a nu veniá, — tat'a erá pribégu pe cei munti si tieneá pânda, se platésca pecatele la domni.

* * *

Pe o culme de délu, tavalitu su trupin'a unui fagu, siedea Ghiranu, si privia inaintea s'a in negrulu codrului.

Faci'a-i era trasa, perulu sburlitu si in ochii lui se vedeá stralucindu unu focu naprasnicu de voinicu.

Tóta nóptea staturse in góna. Pandurii 'lu incungiuráse, si elu i-a' portatu totu muntele cá pe nebuni; candu in susu, candu in josu, pana ce i-a lasatu pe toti.

Candu s'a facutu diua era liberu. — Si s'a trasu pe o códa de munte la unu locu de odichna. Cerbulu sci unde e bunu calcusiulu pentru elu.

Si s'a culcatu, si a dormitu, si era s'a sculatu.

Era spre sera, — si colo josu pe la póla muntelui asiá de dragalasiu se audiáu clopotele la turme, strigatulu bouariloru si intr'altu cornu de munte tulniculu unui pastoriu.

Ghiranu stateá si ascultá doiosu glasurile muntelui: pastorii, oile, mugetulu viteloru si chiuiturele baietaniloru de la stâne.

Si cumu stateá si cumu ascultá — odata audí unu glasu, de care se cutremurá din crescetu pana in talpi.

Si era 'lu audiá, si era nu-lu audiá, asiá pe cumu se leganá bórea, si portá sunetele candu mai linu candu mai greu.

Ghiranu se scolá in petióre, dar' n'audi mica.

Apoi se puse josu si-si asiediá urechi'a la pamentu.

Si acum'a audí.

Era unu glasu scumpu — glasu dulce de copilu micu.

Ghiranu sarí cá musicatu de sierpe, 'si incatârímá sierpariulu, apoi 'si incarcá pistótele si luandu toporulu pe mana porní.

Se pareá cá din ceriu séu de su pamentu aude cuvintele nevestei: — Ghirane, se ajungu eu orice, tu stái pe locu, dar' candu vei audí de reulu copilului, vino si te arunca in focu.

Pandurii au prinsu pe Mariuc'a, copilulu a remasu singuru si plânge de fóme bantuitu póte de ómeni fara mila — cugetá elu, si porní cá leulu turbatu, ce-si aude puii sbierandu.

Ah! greu va fí ciasulu acel'a candu se va iví Ghiranu se-si scape copilulu!

Betranulu intinsese pe érba unu tiolu si puse copilulu pe elu. La capu ia pusu perinuti'a lui si impregiuru l'a ocolitu cu haine. L'a inchisu intre baricade.

Apoi a pornitu prin érba. I-a culesu flori si melci cu córne mari, se le díca puiti, apoi fluturi cu aripi pestritie, si i-a adunatu pe toti in póla.

Voiniculu a tacutu pre unu momentu, cá-ci s'a prinsu de lucru.

D'intáiu a pusu truda pana s'a intorsu pe fóle, apoi cu peptulu la baricade — fetiorulu tatane-seu, si se luptá cá unu leu.

Dupa truda multa i-a succesu a urcá baricad'a, dar' candu era se cobóra, se rostogolí cu tóte, elu dedesuptu pe spate, si baricad'a de-asupr'a.

Acumu se incepù plansulu de nou.

Mosneagulu porní la elu.

Atunci se audí unu rãcnetu de tigru ce faceá se resune codrulu.

Din susu era o padurice, si de-asupr'a paduricei o resipitura de stâncá inalta si cumplita.

Si pintre stânci, de pe pétra pe pétra, usioru cá capriorulu, turbatu cá tigru coboriá, coboriá unu barbatu voinicu, la brâu cu pistóle, la mâna cu baltagulu, si in ochi cu focu.

Ghiranu voiniculu veniá se-si scape copilulu. 'Lu aduceá unu glasu puternicu, — glasu dulce de copilu micu.

Intre stânci si intre padurice era unu câmpu verde. Ghiranu se iví pe câmpu.

Atunci se audí o detunatura cumplita si inaintea lui Ghiranu se ivíra siese inisi, siese panduri inarmati.

Ghiranu puse mân'a pre pistóle si pasí in-drasnetiu.

In urm'a lui pe de-asupr'a stâncelor se iví o ceta de ómeni inarmati.

Ghiranu redicá unu pistólu.

Si in acestu momentu colo din dreptu se audí o puscatura, si Ghiranu — cadiù la pamentu.

Si l'a prinsu — dar' mortu.

* * *

De-atunci au trecut multe plói si multe vânturi.

In vét'r'a cea betrana si astadi siede o familia buna si cu stare frumósa.

Prin curte plinu de vitiei, de vaci cu lapte, de boi grasi si turma frumósa de oi.

Unde a fostu cas'a cea vechia, astadi vedi patru case mari — patru frati cá patru gemeni.

Unu mosneagu ce vedi in vét'r'a cea betrana si acum'a scie se-ti spuna de mosiulu seu Ghiranu Puiulu, si nepotii asculta cu pietate povestea mosiului loru, a voinicului Ghiranu.

Domnedieu n'a lasatu pe cei remasi se piéra.

V. R. Buticescu.

SIOIMULU.

I.

„Alusiunile despre vânătorie, — scrie Dlu G. Dem. Teodorescu cu privire la Sioimul său Sianu¹⁾, după cum 'lu numescu Romanii din Epiru, lat. Falco peregrinus L. germ. der Wanderfalk oder Taubenfalk, — sunt foarte dese în poeziile noastre populare. Pare-se că vechii locuitori, chiar' în primele epoci ale colonisării, au fost nevoiți să se indeletnicăscă c'o asemenea ocupațiune, mai ales în ținuturile muntoase, acoperite de păduri nestrăbatute, pline de fiere selbatice și de totu felu de vânători. Ionu Boemulu, în scrierea sa despre obiceiurile, legile și datinele tuturor popoarelor, tradusă de Fauno în limbă italiană vulgără și tipărită la Venetia în anul 1543, dăce, vorbindu despre strămosii noștri, că alergău pe stâncele acoperite cu ghețuri, vându fiere că se se nutrească: „correvano sopra i stagni gelati, cacciando le fiere per nutrirarsi.“

Intr'unu „Colindu de fêta mare“, imperatêsă locului dăce unei frumoșe, care cântă de doru și cu versu dulce, îi dăce se tăca din gura, că-ci „imperatu-i la vânatu“ și dăca va trece pe-acolo, s'ar putea se-i plăca o asia duiôsa cântare.

Intr'altu colindu, ciobanulu vorbesce cu grigia oilor s'ale iubite despre unu voinicu care:

La vânatu de-o stă
Preste ei c'o dă
'N góna i-oru luă.

II.

Despre vânătorie cu Sioimi, mențiunile sunt mai rare. Intr'unu basmu se vorbesce, ce e dreptu, despre dênșă, căci chiaru povestirea este intitulată și pórta numele de „basmulu“

Cu sioimeii
Și cu ogareii.

În colinde înse numai vre-o câte-va se referu la acestu obiectu. Un'a dintre acestea face pre vânătoriu se dăca:

Dat'amu ochii la sioimei
Ôsele la ogarei...

III.

Vânătorie cu Sioimii pare-se a fi destulu de vechie. Să pretinde că chiar' anticii Troiani ar fi cultivat'o, și încă de preferință. Corneliu Agrip'a susține că dela dênșii o invetiase Ulise și compatriotii lui, că o mângaiere pentru perderile suferite prin resbelulu Troiei.²⁾ Cătu despre Romani, dăca au cunoscutu și au practicat'u acêș'ta meșteșugire, e încă unu punctu asup'ră carui'a istori'a și critic'a încă nu si-a datu verdictulu.

În lips'a de alte documente, éta camu ce gasimu în acêș'ta privință.

Pliniu naturalistulu, după ce enumera diferitele soiuri de iereti și de sioimi, narêza că, într'o parte a Tra-

¹⁾ Com. de Dlu Iancu D. Hondrosomu, studente romanu din Epiru.

²⁾ Cornelius Agrippa, de incertitudine et vanitate scientiarum ap. Ernest Iullien, la chasse, son histoire et sa législation (Paris, Librairie academiq).

Diu'a de 30 Augustu.*)

— Serbatórea Stlui Alessandru.**)

Salutare dî marétia, dî de gloria și iubire,
Indoitu serbatorita, scumpa sufletului meu!
Ce te-a 'nscrisu pe vecinicia bravii ce la nemurire
Si-au luat'u locu siese-ani asta-di langa-alu tierii Domnedieu!

Ce te-a 'nscrisu în cartea lumii unu poporu vitia de Rege,
Poporu bravu între popóre, ce e nêmulu Romanescu
Preste care Geniulu Romii încă plana și-lu protege
Si-i reserva destinat'ă unu poporu vitejescu.

Di, ce te serba cu fala ori-cine 'și iubescă tiér'ă
Și a vediu tu cumu-că e vie viteji'ă din trecut'u.
Ce-a facutu că é' s'apara zimbítórea prima-véra
De vértuti și barbatia ce Romanulu a avutu;

Te serbatoriámu 'nainte mândra de-a tierii marire,
'Mi-erái o dî de mari fapte, de sublime amintiri;
Dér de-unu anu tu 'n alu meu sufletu cu credinția și iubire
Te-ai înscrisu, si-ai pusu temeiuulu unei lunge fericiri!

De unu anu 'mi esci mai mare, mai splendida, mai falósa,
Sóre, luna, pamentu, stele 'mi paru că tî-se inchinu,
De unu anu 'mi-esci serbatórea mai mândra mai radiósa,
Vie te-o lasá eternulu órelor ce trecu și vinu.

Te salutu déra voiósa, te salutu cu bucuria,
Te salutu și 'ti dăcu revino la multi ani totu fericiti,
Și pe arip'a-ti eterna ad' din tainicia vecia
Dile multe și senine la doi sóci cu dragu uniti!
Eufrosin'a Homoricénu Stoenescu.

Intru o lunca...

Intru o lunca — raiu de verdétia —
Prin róu'a caldă de diminétia,
Vesela-odată me preambłam,
Și la concertulu mandrei nature
La-a unei ape dulce murmure
Inim'a 'n pace mi-o delectám.

Sburám ferice 'n a mele visuri
Prin lumi fantastice de paradisuri,
Cand'u de odată amu trespăritu
De-o detunare 'n apropiare,
Ce umplú lunca cu clocoțu mare
Și 'ntregu concertulu l'a amutitu.

Paserea 'n cale 'și futiá eborulu
De frica biét'ă ce venatoriu
Cu mórte 'n urma o prigoniá;
Eu statui rece nesemțitóre,
Cand'u vediu arm'a cea lucitóre,
Că dreptu spre mine înaintá.

Acea clipala n'o voiu uitá
Eu nici odată-in viét'ă mea:
Cand'u doi ochi negri amu intalnitu
Cand'u a vrutu sórtea prin o ochire
Se-'mi curme pace și fericire,
Ce pan' atuncia m'au înscocitu.

C. MORA RIU.

*) Aniversarea luerei Grivitei, unde au caditu multime de bravi Romani.

**) Diu'a onomastica a sociului meu.

ciei, mai susu de Amfipole, ómenii gonescu paserile de prin paduri si de prin trestii, éra Sioimii seu Ieretii le intorcu josu din sboru. Prindiéndu-le ast'feliu, paserarii le impartu cu Sioimii, ba se dice chiaru cà le prindu de susu si cà atunci candu vine tîmpulu vênatoriei, î-i îndemna se profite de impregiurare prin órecare tiêpete si printr'unu chipu deosebitu de sburare.¹⁾

De-ací nu póte resultá decátu cà art'a de-a prinde paserile cu ajutoriulu Sioimiloru nu se obicinuiá, in Itali'a, pe tîmpulu lui Pliniu. Mai târdu, pare-se cà vênatorf'a cu Sioimii se importá si la Rom'a, cà-ci in epoc'a lui Domitianu, epigramaticulu Martialu spune despre Sioimu cà, de unde odinóra prindea paseri, acum'a a devenitu sluga paserariulu si cà, déca totu le mai prinde, e plinu de machuire cà nu le-a prinsu pentru densulu:

Praedo fuit volucrum, famulus nunc aucupis: idem
Decipit, et captas non sibi maeret aves.²⁾

Cu tóte astea, vênatorf'a cu Sioimii, chiar' de se va fi întrebuintiatu, ca o curiositate, de càtra bogatii Romani, ea n'a fostu nici cunoscuta de poporu.

Cei ce s'au servitu de dên'sa cu sigurantia au fostu Burgundii, ale caroru legi pedepsiáu intr'unu modu cu totulu aspru, chiar' crudu, pe celu care ar' fi furatu Sioimulu altui'a.³⁾ Acel'a-si lucru se-'ntâlmesce la Franci, carii prindeáu paserile cându cu latiori, prindietori si cleiu, cându cu iereti si sioimi, precum se constata din teestulu „legei salice.“⁴⁾ Ast'feliu in Franci'a, pasiunea acestui feliu de vênatoría erá atátu de respandita pe la inceputulu secolulu XI. încátu chiaru episcopii se ingrigiau „de mantuirea sufletulu cu multu mai pucinu de câtu de studiulu vênatoriei simple si vênatoriei cu sioimii.“⁵⁾ Cátu despre principi, trubaduru Bertrandu de Dorn spune cà nu sciáu se-si cheltuésca banii cum se cade pentru manusi de batalie, dara i aruncáu fara se-i numere pentru ogari si pentru sioimi.⁶⁾

Astfeliu ieretii si sioimii fura, in totu evulu mediu, paseri de vênatoría in Franci'a, si cronicariulu Froissart represinta pe Carolu V. la anu 1382, intrându la Senlis c'unu sioimu pe pumnulu mânei in sal'a unde se discutá despre revolt'a Flamandiloru.⁷⁾ Mai tardiu, Carolu VI. tramisa ca daru imperatulu turcu Baiazetu, sioimi, vulturi si manusi cusute cu petri scumpe, cà se-i pórtu pe pumnulu manei la vênatoría. Sub Carolu VIII. unu sioimu bineinvetiatu se platea cu sume colosale si se aducea din Tunis si din Persi'a. Fleuranges naréza ca functionariulu venatoriei cu sioimii dela curtea regelui Franciscu I. primiá dela statu 4000 fiorini si avea sub densulu 50 nobili si 50 vênatori insarcinati cu ingrigirea sioimiloru. Sub Carolu IX. aparura mai multe scrieri despre art'a vênatoriei, intre care la 1567 la Fauconnerie

de Enguilbert de Marnef si Recueil de tous les oyseaux de proiequi servent à la vollerie et fauconnerie de Guillaume Bouchet. In fine, sub Enricu III. aparú, la 1581, o poema despre acela-si subiectu, intitulata Hiéracosophon seu tratatu De re accipitraria scrisa de Jaques Auguste de Thou.

Lasându insa scrieriloru speciale cercetarea in sfru chronologicu a acestui obiectu — care a datu nascere la sute de volume — se spunemu cà léganulu vênatoriei cu sioimi este Asi'a si anume Indi'a, unde dupa marturi'a lui Ctesia, epurii se vênáu nu atátu cu ajutoriulu câniloru, ci mai multu cu alu corbiloru, ieretiloru, cotiofeneloru, sioimiloru si vulturiloru.

Fridericu I. si Fridericu II. fura cei d'antaiu, carii importara din orientu gustulu acestei ocupatiumi, contractatu cu ocasiunea espeditiuniloru cruciate. Celu din urma scrise chiaru o carte despre vênatorf'a cu sioimii.

Arabii o perfectionara, ér' Turcii, cuprindiendu partea resariténa a continentulu, o scósera din nou la ivéla. Cu modulu acest'a se respandí in tóta Europ'a, încátu mai uici o tiera nu fú scutita de-a o cunósce.

IV.

In contactu la média-di cu Turcii, la média-nópte cu Polonii si la Nord-vestu cu Ungurii, tiér'a romanésca n'a potutu remanea straina acestei pompóse deprinderi.

Sioimii dar' fura întrebuintiatu cu atátu mai multu la vênatoría, cu câtu muntii Carpati î-i produceau in mare numeru si de cea mai buna calitate. Chiar in capitulatiunile cu Turcii se cetescu pâna adi clausele prin care domii romani, între altele, eráu obligati se dee si unu numeru óre-care de sioimi cá tributulu Sultaniloru din Constantinopole.¹⁾

„In tîmpurile de demultu, — dice Dlu V. Alecsandri — stramosii nostrii aveáu obiceiú de-a ímblândí Sioimii si a-i deprinde la vênatu precum se face si asta-di cu Corolii, si se vede cà mestesiugulu loru erá fórtu vestitu, de vreme ce Sioimii faceáu parte din tributulu ce se platea Sultaniloru dupa închinarea Moldovei. Acestu tribut, ce purtá numele de daru spre semnu de închinare, se compunea din 4000 de galbeni, 40 iepu si 24 Sioimi.“²⁾

Sub o organizare semi-feudala, boerii tîmpului cá vasalii din Occidentu, eráu tienuti se insotiésca pe Domnu la vênatoría, mergédu fie-care cu Sioimulu pe mâna seu pe umeru, cu slujitorii si ogareii sei, cum vomu vedé cà spune colindulu, ce se vá reproduce mai la vale.

Cà deprinderile feudale se adoptasera si la noi, insa fărâ organizarea, la carea ajunsera in apusulu Europei, ne-o dovedescu o multíme de fapte. Ast'feliu, de esemplu, cându Dlu V. Alecsandri, in pies'a-i „Boerii si Ciocoi“ represintă pe mosiu Arbore mergédu se felice de anulu nou pe stapénulu proprietariu, aruncându-i orezu seuu gráu in semnu de abundantia, acésta scena n'a potutu fi inspirata autoriulu decátu prin amentirea vechiloru datine semi-feudale din epocile, la cari se refere colindulu.

¹⁾ „In Thraciae parte, super Amphipolim, homines atque accipitres societate quadam aucupantur. Hi ex silvis et arundinetis excitant aves: illi supervolantes deprimunt. Rursus captas aucupes dividunt cum iis. Traditum est missas in sublime sibi excipere eos, et quum tempus sit capturae, clangore ac volatus genere invitare ad occasionem.“ C. Plinii Histor. lib. X. §. X.

²⁾ Martialis. Epigramm. lib. I. ep. XIV. v. 216.

³⁾ A se vedé Legis Burgund. adimentum primum tit. X.

⁴⁾ Titlul, VII. articolii. 1, 2, 3, 4 si 7.

⁵⁾ Ex chronico Centulensi sive S. Richari (D. Bouquet, tit. XI. p. 134.) apud Jullien p. 94.

⁶⁾ Sainte-Palaye, tit. III. p. 181. apud eund. p. 97.

⁷⁾ Buchon. t. VIII. p. 233. ibid. 113.

¹⁾ G. Dem. Teodorescu. Notiuni despre colindele romane. Bucuresci. 1879. p. 102—108.

²⁾ Poesii pop. ale Rom. Bucuresci, 1866. p. 60. N. 1.

Ast'felii, după poezia populară, practicarea vânătoriei cu sioimii în timpii trecuți pare-se neîndoișoasă¹⁾, ceea ce de-altmîntre se confirmă și prin alte cânturi, și prin tradițiune și prin fapte de domeniul istoric.

Demne de notat mai sînt și cele noue viersuri, cari se repórta la vechi'a organizare a institutiunilor romane, versurile următoare:

C'unu caftanu de Domnu
Taie capu de omu,

cari dovedescu, că domnulu avea o putere absolută, cu dreptulu de viață și de mórte asupr'a supusiloru sei, obligati a-i veni în ajutoriu și alu însoțit ori candu la vânătorie.

V.

Dar' se lasamú acést'a și se consideramú colindulu amintitu mai susu din punctulu de vedere alu sîmtie-mintelorú ce exprima.

Unu teneru, maiestru în vânătorie are trei fiintie la cari țiene: calulu, ogariulu și sioimulu cu care vîneza, și cătoru trei le pórta de grigia hranindu-i cu totu ce le place mai bine, pe calu

Totu cu fênu tocatu
Și cu ordiu pisatu,
De vîntu vînturatu
Cu apa
Din nastrapa.¹⁾

Êr pe sioimu 'lu hranesce asemene totu cu

Paseri galbióre
Prinse de pe mare.

În buna întiologere trairău cu totii, cându vanitatea și ambițiunea venira se turbare acést'a lînsce fericita. Că-ci Sioimulu, încredindu-se tarii și repediciunei aripiloru sale se laudă într'o dî că e mai iute de cătu ori cine, că pôte se 'ntreca la fuga chiaru și pe tovarasiulu seu de vânătorie, pe murgulu vitezului.

Inse calulu e de nobila vitia și laud'a sioimului îi pare o insultă. Deci, după deprinderile timpului²⁾, candu ori-ce cuventu și ori-ce faptă în contr'a demnitatii și onórei trebuiau spalate cu pretiulu luptei, — merge sè se plînga stapânului și se-i cêra unu duelu cu sioimulu, o întrecere în fuga.

Ast'felii a dîu'a dî, într'o sfînta Dumineca, tînerulu 'și scóte la lupta Sioimulu și Murgulu,

În câmpulu curatu
De toti laudatu,
Unde se totu batu
Doi vulturi în ceru
P'unu fulgu d'aurelu,

și acolo, precumu vulturii se luptău p'unu fulgu de auru într'a ceriului înaltime, ast'felii hotaresce se lupte prin fuga și dragii sei tovarasi, ca se dovedesca care e mai iute.

Tînerulu îi-i potrivescă că nici unulu să nu fia mai 'nainte séu mai 'napoi decătu altulu, și-apoi le dă drumulu se fuga; acesti'a fugu, fugu, pâna nu se mai vedu în departare.

Restulu se ni-lu spuna însu-si colindulu:

Hranesce
'Ngrigiesce
Tînerulu (Manole)
D'unu calu,
D'unu ogaru,
D'unu vînetu sioimelu.
Calu cum si'ngrigiesce
Și cu ce-lu hranesce?

Totu cu fênu tocatu
Și cu ordiu pisatu,
De vîntu vînturatu,
Cu apa
Din nastrapa.
Sioimu cumu 'si'ngrigiesce
Și cu ce-lu hranesce?
Totu cu pasarele

Paseri mititele,
Paseri galbióre
Prinse de pe mare,
Într'o septemana
Stă sioimulu pe-o rîna
Murgului dicîndu,
Si-ast'felii cuvîntîndu:
— „Tu mînânci de giéba
Si-'nzedatu bei apa.
Că-ci nu poti se sbori
Se plutesci pe nori,
Se me-'ntreci pe mine
Cum te-'ntrecu pe tine.“

Murgulu se sculă
La stapânu mergea
Si-ast'felii îi-i graiă:
— „Stapâne, stapâne,
Dragu stapânu alu meu,
Datu de Domnedieu,
Sioimulu s'a-'ngâmfatu
Și s'a laudatu
Că-'nfuga m'o-'ntrece.“

Tînerulu (Manole)
Din gura graiă
Si-ast'felii îi-i dicea:
— „Pasci, murgule, lasă,
Pasci de mi te-'ngrasia,
Că-ci adi e Sambata
Mîne-i Domineca,
Și pe voi voi scóte
La câmpulu departe,
La câmpulu curatu
De toti laudatu,
Unde se totu batu
Doi vulturi în ceru
P'unu fulgu d'aurelu.“

Sambata trecea
Și diua-mi sosiă
La câmpu îi-i scoteă
Și mi-i potrivia
Și drumulu le dă,
Murgulu că-si luă
Drumulu cu fug'a
De par' că sburá,
Și-apoi se-'ntorcea
Că unu calu cu minte
C'unu césu mai nainte.¹⁾

Ast'felii pre lînga dialogu, avemu aci o descriere cu totul dramatică, o actiune puternică și interesantă, în cêrt'a calului cu sioimulu, în plîngerea-i cătra stapânu, în hotarirea acestui'a de a-i scóte la întrecere, în rezultatulu luptei.

Calulu nu potea rabdă că Sioimulu se se cêda mai iute decătu dînsulu numai pentru că are aripi. Sciindu-se destulu de repede și cu mai multa „minte“, elu reclama cu staruintia se fie pusu la încercare. Și fericitu e cându dobandesce biruintia.

Din contra Sioimulu — tinpulu omului îngâmfatu și laudárosu, — se ie după paseri, întârdieza și candu ajunge constata că prea mult'a încredere în sine e adesea funesta. Puindu-se dar' pe parulu seu obicinuitu, marturisesce singuru că e de vina și, c'o lealitate dîmna de nisce epoce mediavale, 'și cere singuru pedéps'a.

Atunci ni se presinta o scena duiósa.

Calulu, pe lînga agerime, are atăt'a marinimfie, încătu intervine chiar' dînsulu că se cêra iertare adversariului, că-ci dorinti'a-i era, nu sè-si resbune, asemenea

¹⁾ În privin't'a renumirei cailoru romani se se consulte Cante-miru în Descrierea Moldovei; Hasdeu în Principie de filologie; At. M. Marienescu în colectiunea sa de Colinde p. 116; și Poesi pop. r. o. m. culesse de V. Alecsandri.

sântieminte fiindu nepotrivite cu fal'a, cu forti'a, cu meritele reale, — ci se faca pe vorbaretuulu soimiu a-i recunósce calitatile, a nu i le mai pune la indoiela.

O asia de nobila portare, unita cu nobil'a Sioimului sinceritate, snutu invetiamente binefacátore si póte mai eficace decâtu moral'a multoru fabule versificate.

As'feliu, priatr'acestu colindu, suntemu stramutati in florea vécului de midilocu si asistamu la duelulu a doi luptatori de frunte, nu pentru interese seau pentru motive nedemne, ci pentru antâiefate, pentru renume, pentru onóre. Ér' cându unulu invinge prin insusirile-i superióre, nu numai cá protivniculu cedéza si-i recunósce victori'a, dar' chiar' victoriosulu uséza de dên's'a cu modestie si cu generositate, staruindu a se pastrá invinsului victi'a si rangulu ce-avuse.

(Va urmá.)

DIN BUCOVIN'A.

Ivindu-se in tîmpulu din urma in tíer'a nóstra câte-va fapte de bunu auguriu pentru progresulu nostru culturalu, vínu se dáu aice asupr'a acestoru fapte o scurta dare de séma.¹⁾

In Sucév'a s'a infintiatu o societate, numita „Scól'a româna.“ Scopulu ei este (dupa §. 1 alu statuteloru) de a lucrá pentru inaintarea invetiamentului la poporatiunea romana din Bucovin'a. Resiedinti'a si conducerea centrala a societatii se afla in Sucév'a.

Scopulu societatii (dupa §. 2.) se póte ajunge: a) prin incuragiarea, sprigiuirea, infintierea de scoli primare si secundare; b) prin pítitiuni si adrese cátra inaltulu guvern, cátra corporatiunile si persónele compéte si chieste de a lucrá pentru inaintarea invetiamentului, prin discutarea intereseloru nóstre scolare in foi si in alte publicatiuni; c) prin stipendii, premii si alte ajútore materiale acordate scolarilor sermani, dar' bravi, zelosi si talentati, mai alesu dela gimnaziile romanesce; d) prin cumperarea de cárti de utensilii, prin edarea de cárti si publicatiuni didactice si folosítorie pentru scótele primare si secundare.

„Scól'a romana“ póte aveá filiale in tóte satele si orasiale Bucovinei, in cari se afla celu pucinu 15 membri ai societatii, si scopulu filialeloru este de a latí la poporulu romanu cu succesu mai mare interesulu pentru tendintiele societatii. Filialele suntu subordináte comitetulu centralu, carele are dreptu de a controlá activitatea loru, de a luá parte prin delegati la tóte adunarile loru si a face in adunarile generale ale societatii in ast'a privintia propunerile cuvenite.

* * *

Nu de multu a esítu de sub tipariu „Ornitologi'a poporana romana“ de academiculu nostru S. Fl. Marianu, inaintatu de curéndu la postulu de catechetu la ginasiulu superioru gr. or. din Sucév'a. Opulu acést'a constá din dóue tomuri, tom. I. continendu 438 pag. éra tom. II. 423 pag. Tipariulu si hárti'a suntu dintre cele mai bune.

„Ornitologi'a“ este din tóte punctele de privire unu opu de fórté mare pretiu. Ea servesece istori'a naturala in partea ei respectiva prin insirarea adeveratelu numiri ale paseriloru aflatóre la poporulu romanu de prin tóte tierile; ea servesece etnografi'a romana prin insirarea feliuriteloru datine si credintie, ce le are poporulu romanu despre paserile respective; ea inboga-

tiesece lexiconulu limbei nóstre prin desgroparea a multoru cuvinte si dictiuni, ascunse pâna acuma in sênulu poporulu nostru; ea servesece istori'a nóstra nationala prin aducerea de dovedi din datinele si credintiele poporane contra protivniciloru originei nóstre; ea este in fine unu modelu de limba romanésca, precumu modeluri suntu tóte scrierile autoriului „Ornitologiei.“

Onóre i-i face autoriului si pretiulu mai multu decâtu moderátu alu opului seu. Opulu intregu adeca in estensiune de 56 coli costa 4 fl. pentru Austro-Ungari'a si 10 franci pentru Romani'a.

Ornitologi'a merita deci si trebue se infrumsetie die bibliotec'a fia-carui romanu.

* * *

Zelusulu si pentru fericirea poporulu nostru cu multa ardóre ingrigitoriulu parochu din Corovi'a (o comuna aprópe de Cernautiu) parintele Simionu Cobilanschi, care in anulu 1875, impreuna cu alti amici ai poporulu au infintiatu societatea de pastrare si avansu din Gura-humorului, a intreprinsu acun'a edarea unei foi pentru satenii romani. Fói'a acést'a, numita „Steluti'a“, iésa de dóue ori pe luna si are de scopu a ílesni sateniloru cunoscintiele cele mai de lipsa pentru îndreptarea starii loru in genere. „Steluti'a“ contine in fia-care numeru explicarea s. evangeliu a duminiceu urmatóre tiparirii numerulu respectivu; si in cele dóue numere aparute pâna acum tratéza „despre judecati“, „despre bani“, „despre ale casei“, „ce se mai aude prin tíera“, „cum sta pânea“, adeca cum stá pretiulu paneci in orasiale Bucovinei, si la sfársitu contine o novela „Dumitru Stanu.“

Limb'a „Stelutiei“ e asia de popórala, frumoasa si usióra de întielesu, încátu nu lasa nimicu de doritu. Accentuezu cu deosebire acést'a impregiurare, cá-ci din nenorócire avemu inca multi romani cu multa sciintia, culésa de prin carti straine, dara din caus'a necunoscintiei limbei materne, tesaurulu celu posedu, remâne iagropatu in ei pentru totu-de-a-un'a, seau déca se si întempla cá-si dáu marea osteneála se-lu scóta la lumina in limb'a loru, atunci vai de cei ce li cetescu produsele, éra mai alesu de cei ce-su siliti se le cetésca. Lips'a de cunoscintia a limbei intr'o scriere 'ti incurca mintea si te umple de desgustu Si cum ar' potea se fia altu-feliu, candu — cetindu spre esemulu propusetiune dupa propusetiune — trebue se cugeti mai antâiu asupr'a întielesulu fia-carei'a, de multe-ori asupr'a întielesulu cuvinteloru nascocite dupa placu de autori si asupr'a altoru scaderi feliurite, cari tóte 'ti vatema sântiulu limbisticu exercítatu prin cetirea scrieriloru de valóre? Lips'a de cunoscintia a limbei — o potu dice cu totu dreptulu — este unu pecatu contr'a economiei nóstre nationale, cá-ci, Dóme, scumpu e tîmpulu victii romaniloru iubitori de progresu natiunii sale, si câte scaderi se afla mai alesu in limb'a opuriloru menite a fi intrebuintiate in scoli, atâtea pecate national-economice comitu autorii respectivi, rapindu prin defectele sale la atâti'a individi tempulu pretiosu si pre lînga ace'a facündu-i se se deprinda a-si însusí o limba barbara, de care apoi cei mai multi nu se mai cotorosescu din caus'a nepasarii, éra pe cei ce vreu se se cotorosescu din caus'a nepasarii, éra pe cei ce vreu se se cotorosésca, i-i cósta éra-si munca si perdere de tempu.

Unu bucovinénu.

¹⁾ Foile rom. suntu rogáte se reproduca acést'a dare de séma.

Scóla romana de fetitie in Sibiu, de care facuramu mentiune si in nrulu 18 alu diuariului nostru, s'a deschis in 1 Novembre n. cu mare solemnitate. — De facia au fostu intréga intelleginti'a romana din Sibiu in frunte cu Esc. S'a d.-lu metropolitu Mironu Romanulu, care a benecuentatu intreprinderea femeiloru române, implorându darulu lui Domnedieu asupr'a acestui institutu culturalu-nationalu. — Dupa santirea apeii cei mari si stropirea noului locasiu alu musaloru, dómna Mateiu a rostifu unu discursu intru adeveru clasicu, — care 'lu vomu si publicá in proximu numeru alu diuariului nostru. — Intregulu actu au fostu atatu de serbatorescu si mișcatoriu de anime, ca multime dintre cei presenti, lacrimáu de bucuria. — In corpulu invetiatorescu alu institutului au succésu a câscigá cele mai bune poteri didactice, si anume: pre d.-siór'a Eleonor'a Tanasescu dela institutulu „Elen'a Dómna“ din Bucuresci, pre domni D. P. Barcianu si Dr. Joanu Crisiann ambii profesori seminariali, si pre d.-nulu Mateiu Voileanu functionariu in cancelari'a metropolitana si redactorulu „Telegrafului Român.“ — Oftamu cá nulu institutu culturalu se produca cele mai imbelsiugate roduri pentru Natiunea romána.

Unu nou doctoru romanu. Dlu Alexandru Popu din Nusfaleu fú promovatu in 3 l. c. la universitatea din Clusiu de doctoru in medicin'a universalá. Tenerulu doctoru a fostu unu anu assistentu in clinic'a chirurgicala a vestitului medicu-operatoru si profesoru univ. d. Brandt, si prin rar'a-i capacitate si studiulu aprofundatu in sciintiale medicali, si-a câscigatu deja si pâna acumu in Clusiu si giuru o clientela care multi medici si o-ar' dori la pracs'a de 5—10 ani. Unu diumetate de anu s'a ocupatu cu moșitulu, prelucrandu in limb'a romana si unu manualu pentru mósiela romane, caror'a le-a si propusu acestu studiu. — Felicitamu din anima pre tenerulu doctoru si i-i oftamu cele mai frumóse succese pre frumós'a dar' gréu'a cariera ce si-a alesu-o.

Hymen. Dlu Joanu Macaveiu, teologu absolutu a diecesei Gherlane, dela care amu publicatu si noi mai multe inspiratiuni poetice si alte lucrari literarie bene-succese. — s'a cununatu in 18 l. c. cu domniór'a Paulina Mihailasiu in Nasendu. Actului bericescu alu cununiei i-a urmatu unu ospetiu veselu in Otelulu „Griviti'a.“ — Oftamu tenerei parchi viétia indelungata si ferice neturburata!

Necrologu. Demetriu Cosm'a parochu gr. cat. si v.-protopopu onorariu in Feiurdu a repausatu in 15 l. c. intr'alu 65-le annu ala vietiei si 39-lea alu pastorirei sufletesci indeplinite cu zelu intru-adeveru apostolicu. — Fia-i tierin'a usióra si amen-tirea eternu-binecuentata!

Stofe de pene. Bourguignon Din Douchery (Franci'a) a aflatu mijloculu de a tórce penele curatite de partea loru coto-rósa si a tiese din tortulu ast'felu câscigatu flanel'a cea mai caldurósa si mai usióra si prin urmare si cea mai potrivita pentru gatirea de vest'minte barbatesci si femeiesci pentru érna.

MOMINTE DE DISTRACTIUNE.

Ochii negrii si ochii albastrii. Ochii negrii voru se ffa iubiti, ochii albastrii voru se iubésca; din ochii negrii iesu fulgere, din cei albastrii radie dulci.

Ev'a a avutu de siguru ochi albastrii, cà-ci déca ar' fi avutu negrii, Adamu nu ar' fi fostu sedusu si noi amu fi inca in Paradisu; — dar' ce ar' fi fostu Paradisulu fàrà ochi albastrii!...

Femeile medici. — Soci'a d.-lui Y*** este aprópe se nasca. Unu sentiementu delicatu 'lu face se alerge la o dómna ce cape-tase titulu de medicu. — Suna:

— Spune dómnei se vina iute, díse elu servitoriului.

— Inposibilu in acestu momentu, d.-le.

— Cumu imposibilu? Dóra soci'a mea are se nasca.

— Doctorulu asemene, d.-le.

De atunci Y*** nu mai fú partisanulu femeiloru medici.

Gróz'a unui egoistu. — Se povesteá lui X... cà unu zídariu, tata a cinci copii, cadiuse de pre o casa si murise pe locu.

X... scóte unu strigatu de spaima.

— De siguru cà te gândesci la serman'a familie? fú intrebatu elu.

— Nu! me ingrozescu numai candu me gândescu, cà asiú fi potutu se trecu pe de-desuptu tocmai candu a cadiutu...

O anecdota curiósa. — Unu poetu fórte teneru si cu totulu necunoscutu, se duse se propuna unui editoru unu volumu de versuri. I se respunse cá de obicei: nu e tempulu la ast'felu de lucruri, versurile nu se petrecu.

— Are se-ti para reu, díse tenerulu; asiú fi inchiatu cu d.-t'a unu contractu, care ti-ar' fi asignatu proprietatea toturoru celoralalte opere, ce voiu face mai târdiu. Singuru dáí cu petiorulu noroculu.

— Esci fórte bunu d.-le, respunse editorulu, cu unu surisu ironicu.

— Mai multu póte decátu vedi, díse poetulu, pentru cà eu sum unu omu de geniu, cu tóte cà ai aerulu de a nu me crede; te vei incredintiá inse mai târdiu.

Ast'felu vorbindu tenerulu nostru 'si strinse manuscrisulu, 'lu bagá in busunariu si plecá. Editorulu isbitu de acelu tonu de sigurantia, se gândi pucinu apoi alergá dupa necunoscutulu seu auctoru; dar' acest'a erá deja departe, si nu 'lu mai intélni.

Moralitatea acestei istoria povestita de insusi auctorulu, este lesne de dedusu. — Adeverulu este, cà tóta lumea nu póte vorbí cá poetulu nostru needatu, cà-ci nu ori sí cine se chia-ma.... Victoru Hugo.

La sosirea trenului:

Domnule, eu sum care v'am urecatu bagagiela in birgia.

— Drace! si n'am merunti.

— Vedi, domnule, cà nu se cade cá ostenél'a mea se remána asia....

— Ei bine, n'am trebuintia de serviçiuulu d.-t'ale; dà josu bagagiela...